

Приложение 1

Раздел 5

Анализ на свободната творческа сцена в София за ТЕАТЪР

1. Проучване на свободната сцена за ТЕАТЪР в София

1.1 Основни участници в проведения анализ

Работната група за сфера ТЕАТЪР се ръководи от Гургана Димитрова (режисьор, продуцент, Асоциация за свободен театър, ОСАИК „36 маймуни“). Участници във фокус групата по изработване на приложението към стратегията са: Вилма Стоянова (продуцент, сдружение Vox Populi), Мирослава Тодорова (изследовател в сферата на танца и театъра, куратор на ДНК), Ивайло Драгиев (актьор, театър „Реплика“) и Петър Мелтев (актьор, импро театър ХаХаХа), към основната група активно се включиха също Десислава Гаврилова (разпространител, продуцент, автор, ЦКД „Червената къща“ и Калина Вагенщайн (културен мениджър, Арт офис).

Консултации се проведеха с:

Нели Стоева (културолог) - относно общинските културни политики в България

Ина Божидарова (експерт в Дирекция „Сценични изкуства и художествено образование“ към Министерството на културата) – относно финансирането на независими театрални продукции и фестивали от сесиите на Министерството на културата

Ирина Занева (експерт в Дирекция „Култура“ на СО) и **Нели Горанова** (старши експерт „Театър“ в Дирекция „Култура“ на СО) – относно данни за Столична програма „Култура“ и общинско финансиране на театралното изкуство

Ида Даниел (театрален режисьор) – относно анализа на свободната театрална сцена и естетическите определения

Фокус група „Театър“ се обединява около убеждението, че в световния театрален пейзаж свободната или наричана още независима сцена винаги е заемала особено и важно място. Най-често новаторските естетически тенденции в това изкуство са дело на независими театрални компании и артисти, които с експерименталната си и изследователска работа променят и развиват театралния език и общуването с публиката.

Театралният контекст не се състои само от официалните държавни и общински театри. Той е симбиоза между представяните от тях репертоари и продукциите на една друга

сцена, излизаща „извън“ рампата на този традиционен репрезентативен подиум. В програмата на най-престижния фестивал за независими продукции в немскоезичното пространство - фестивалът „Impulse“, – присъстват имена, които срещаме на всички реномирани международни фестивали и които са канени да играят на сцените на няколко континента. Пример за това са Римини Протокол, Рене Полеш, Ши Ши Шоп, Гоб Скуод и много други. Бродуейският театрален модел не би могъл да съществува, ако нямаше „off“ и „off off Broadway“ – именно тези „off“ сцени постоянно запазват контекста с професионалисти и с нови подходи и методи на работа, освен с продукции. Този „независим“ от естетическо и идеологическо влияние и свободно самоорганизиращ се модел успява да присъства на пазара¹ на изпълнителските изкуства. Високите **художествени резултати** в световен мащаб и **икономическата ефективност** за конкретни градове, както и способността на тази сцена да упражнява **положително социално въздействие** доказват, че **публичната инвестиция в развитието на свободната творческа сцена се отплаща за вложените средства и усилия от страна на администрацията и на организациите**. Голяма част от водещите световни театрални компании и артисти днес продължават да работят на проектен принцип, партнирайки си с големи държавни и частни културни институции. Техни съпродуценти или основни продуценти обикновено стават държавни и общински театри, фестивали, частни културни фондации, държавни, областни и общински културни фондове.² Това доказва, че партньорството между свободната сцена и обществените администрации и фондове работи в полза и на градовете, освен на творците.³

1.2 Свободната сцена за ТЕАТЪР в София

1.2.1 Дефиниция и специфики

Свободната театрална сцена в София обединява творци и организации, които имат за водеща цел развитието на съвременните изпълнителски художествени практики и многообразието на театрални артистични езици. Тя изгражда среда за експериментални творчески процеси и създава оригинални творби на високо професионално ниво, които представя на професионалния пазар на изкуствата, пред специализирани и общи публики - местни и международни. Нейната работа често е свързана със създаване и продуциране на рискови артистични продукти. Дейностите на свободната театрална сцена развиват съвременни гъвкави организационни и административни методи и модели на работа при осъществяване на своите инициативи. Свободната сцена

¹ Пазарът на изкуства по същността си е квазипазар и се мери с ефикасност (социално въздействие) и ефективност (икономическа полза).

² Например фестивалът Винер Фествохен (финансиран главно от бюджета на град Виена) през 2016 г. съпродуцира пърформанс инсталация на групата Signa. Групата „завзема“ за 5 месеца сградата с репетиционни на държавния Фолкстеатър и подготвя там своя спектакъл. Пърформансът беше обявен за едно от най-ярките събития на фестивала. (<http://diepresse.com/home/kultur/festwochen/5023358/Eine-gemischte-FestwochenAera-geht-zu-Ende>)

³ Пример за политика, ориентирана към привличането на свободни театрални практики, е областта Баден-Вюртенберг в Германия, която през 2010 г. увеличава финансирането за независими театрални и танцови продукции от 400 000 на 1,4 млн. евро и въвежда тригодишни програми за финансиране на компании с цел да ги привлече да живеят и работят там. <http://www.neckar-chronik.de/Nachrichten/Landesfoerderung-bringt-Schub-fuer-Freie-Theater-196585.html>

насърчава развитието на изкуствата и е катализатор на демократичните и социални процеси в обществото.

Свободната театрална сцена в София залага основно на екипния принцип на работа, обединяващ съмишленици. Тя действа под формата на формални и неформални творчески сдружения и колективи, както и на свободно практикуващи професията си творци. Резултат от нейната дейност са продукти и услуги в сферата на театъра (драматичен, обектен, куклен, танцов и физически), на граничните изпълнителски форми⁴, а също интердисциплинарни продукции, образователни и изследователски инициативи, форуми и фестивали, инициирани от свободната сцена и представящи я или застъпващи нейните интереси и нужди.

1.2.2 Контекст на развитие

Свободната театрална сцена в България започва да се формира след 1989 г. и е съсредоточена главно в София. Процесът на нейното развитие е неравномерен, накъсан, трудно проследим и неизследван.

Свободната театрална сцена в София реализира инициативите си предимно с публично финансиране по проектни субсидии на конкурсен принцип и лични средства. Част от необходимия финансов ресурс идва от небългарски донори. Сцената често разчита на партньорства с частния и институционалния сектор, за да набави необходимите материални ресурси (зала, разгласа, техника, материали). Финансовата подкрепа от спонсори е по-скоро рядкост и обикновено не надвишава 5% от общия необходим за реализация финансов ресурс. Според направената в рамките на проекта анкета инвестициите, които се насочват към дейностите на свободната творческа сцена са „разнородни“. Те включват частни/лични инвестиции в дял от 15%, близък до този на държавното и общинско подпомагане (19%) за свободен театър в София. Приходната част за дейности на свободната сцена, която се постига с продажба на билети или откупки на представления е под 10%.

В международен контекст софийската свободна сцена е активна и има значим дял при дефиниране лицето на съвременната изпълнителска сцена на София извън границите на страната. Според анализа на Столична програма „Култура“ през 2015 и 2016 г. по програма „Културни партньорства и копродукции“ 100% от кандидатстващите проекти са на независими организации. Според проведената от проекта анкета в сфера Театър взаимодействието с международния контекст е водеща част от дейността през последните три години за 32% от анкетираните, а за 33% не е присъщ. Това означава, че **сцената е силно ориентирана към местните публики, но не е изолирана от международно взаимодействие и има потенциал да се развие в тази посока.** Според

⁴ Гранични изпълнителски форми – в случая – всички форми, които изхождат от театралната конвенция, но не остават в нейните традиционни граници.

фокус група Театър именно тази сцена осигурява в последните години над 80% от международния обмен на столичното и изобщо националното ни театрално изкуство.⁵

снимка: АСТ архив

ИЕТМ София 2014 – Международна среща за съвременни изкуства, 16 - 19 октомври, НДК. Организатори: АСТ Асоциация за свободен театър, Бюро култура и Арт офис <https://www.ietm.org/en/pastmeeting/ietm-autumn-plenary-meeting-in-sofia-bulgaria>

1.2.3 Тенденции в периода 2014 – 2016 г.

В настоящото описание за първи път чрез анализ се очертават състоянието на софийската свободна театрална сцена и процесите в нея. Конкретен фокус е краткият период от три години назад – 2014, 2015, 2016 г. Анализът се базира както на достъпните документи на финансиращите програми и институции, така и на лични наблюдения на консултираните специалисти за тенденциите в последните девет години, откакто активно следим динамиката на софийската свободна театрална сцена. Тук анализът на нуждите в областта на танца умишлено е изпуснат, защото той е предмет на анализ, представен от групата, разработила визията за развитие на свободната творческа сцена за танц. (Виж Приложение 1, раздел 4.)

⁵ Един от примерите за това е срещата на най-голямата световна мрежа за изпълнителски изкуства ИЕТМ, иницирана и организирана от три малки неправителствени организации в партньорство с Общината и Министерството на културата, която събра над 400 международни експерти през 2014 г. в София по време на АСТ Фестивал за свободен театър.

1 Талант

Свободната сцена е мястото, където младите творци най-лесно могат да развият и излявят своя талант, да търсят и намерят собствения си артистичен почерк, тъй като тя предполага самоорганизиране, липса на предварително зададена естетическа рамка, право на свободен избор на екип, съдържание и технология, както и възможност за експеримент и поемане на отговорността за риска⁶. В момента около 90% от свободната театрална сцена и творците, работещи в нея, се състои и/или е базирана в столицата. Повечето от творците са завършили българските висши училища за изкуства, от които четири се намират в София (НАТФИЗ, Театралният департамент на НБУ, Театрален колеж „Любен Гройс”), Националната художествена академия (специалност „Сценография”), а две в Пловдив и Благоевград. Тези учебни заведения формират около 250 абсолвенти годишно с различна степен и вид специализация в областта на театралното изкуство. Голяма част от тях остават или идват в столицата. Освен това не бива да забравяме, че театърът като синтетично изкуство включва в себе си и останалите изкуства, а като технология изисква мащабен организационен и технически апарат. Затова в тази сфера работят и много хора, които имат не театрално, а друго образование. Приблизително 10% от професионалистите в София, активни в сферата на свободната сцена, имат завършено образование в чуждестранни висши учебни заведения.

Въпреки този постоянен приток на специалисти, в София ***броят на заетите творци в сферата на свободния театър постоянно се мени***. Това отчасти се дължи на спецификата на работа, която изисква ангажиране на по-голям брой професионалисти само за ограничен период от време⁷. Отчасти обаче е резултат от условията за работа, които са финансово нестабилни и не предлагат възможност за дългосрочна заетост и стабилна перспектива за професионално развитие, особено на кадрите в областта на мениджмънта и маркетинга, техническия и административния персонал. Според наблюденията на запитаните специалисти и при липса на актуални данни считаме, че в момента на направеното проучване свободната театрална сцена на София наброява приблизително 150 театрални професионалисти на възраст 23 - 55 години, както и още около 250 други специалисти (сценографи, музиканти и композитори, видеоартисти, дизайнери, костюмографи и др., които са въввлечени в процеса на творчество или организационния процес), които през последните години активно участват в инициативи. ***Над 90% от тях работят паралелно и нещо друго, с което си осигуряват необходимия стандарт на живот в столицата***. При около 70% от тях сферата, в която намират постоянната си професионална заетост, е сродна (работа в държавен или общински сценичен институт, учебно заведение или школа) или има допирни точки с творческите умения и специализирани знания, които са развили по време на образованието и работата си в сферата на изкуството. ***Това означава, че сцената за свободен театър „захранва“ със специалисти други сфери на дейност, които имат нужда от творчески потенциал като например образование (детско, любителско,***

⁶ Както във всяка професионална област, така и в изкуствата рискът на експеримента е неотменна част от процеса на развитие. Затова казваме, че свободната сцена е сфера, в която съзнателно се инвестира в рискови артистични инициативи, които имат висок иновативен потенциал.

⁷ 7 - 8 седмици за репетиции на представление при непрекъснат процес, 3 месеца за подготовка и организация на процеса, а след това средно между 7 и 15 представления, често в рамките на една година или повече.

професионално, надграждащо), обществени културни институти, социална дейност и социална работа с групи, ивент мениджмънт, медии, реклама, видеоигри, кино, развлекателна индустрия и др.

2 Технология

Свободната сцена активно участва в пазара за изкуства и носи ползи на културната дипломация на столицата. Професионалната театрална критика отчасти успява да проследи работата на свободната сцена и често оценява високо художественото качество на продукциите. От 2010 г. насам те ежегодно присъстват в националните награди за театрално изкуство ИКАР. В последните години наградите Аскеер също започват да включват свободни представления в своите номинации, макар и доста по-рядко. Театрални фестивали като МТФ „Варненско лято” (модулът show case, насочен към международна публика и международни експерти, се състои почти изцяло от независими продукции), „Тарарабумбия” в Благоевград (около 40% от продукциите са свободни), фестивалът за нова драма „Друмев празници” в Шумен, „Сцена на кръстопът” в Пловдив също редовно канят за участие представления на свободната столична театрална сцена.

Брой национални номинации и награди за постижения в театралното изкуство, присъдени на свободни продукции от журитата на ИКАР и Аскеер*

Година	Номинации за награди	Спечелени награди
2014	8	2
2015	9	3
2016	9	4

* Сред изброените има 9 копродукции между държавен театър и частен продуцент. Приложимите за сцената категории общо за двете награди са 23.

Ако направим съпоставка между свободната сцена и общинските театрални институти, можем да получим някаква представа за потенциала, който свободният театър може да развие в посока **социално въздействие и развитие на аудитории, достъп на гражданите до иновативно изкуство с високо художествено качество.** Взимаме за пример 2015 г., когато подкрепа от Министерството на културата за независими проекти няма. Виждаме, че броят на реализираните продукции с публична подкрепа рязко пада от 25 за 2014 г. на 10 през 2015 г. (виж Справка 1 в края на документа). Сумата, която столичният бюджет инвестира в независима театрална продукция е 83 779 лв. през тази година. **Три от националните награди за театрално изкуство през същата 2015 г. са присъдени на независими продукции.** Четирите общински театъра през 2015 г. създават 17 спектакъла. Инвестицията в тях е близо 3 млн. лева. Със своята инфраструктура от 6 зали и 259 души постоянно назначен персонал те успяват да достигнат с продукцията си до 155 651 зрители в града и да привлекат около 1 млн. лв. приход. **Фактът, че свободната театрална сцена успява с 2,6% от общинската субсидия за театрална дейност да произведе над 37% от театралната продукция и над 20% от нея да е с отлично качество говори, че тази**

сцена има сериозен потенциал и при подходяща инвестиция в нея в кратък срок би постигнала видими успехи.

Годишният брой на театралните продукции на свободната сцена е най-често между 25 и 40 (вж. Справка 1) и се реализира главно с публични субсидии на Столична община и Министерство на културата на конкурсен принцип. Финансовата подкрепата, която отделните проекти получават от тези програми (според анализа от последните 3 години – вж. Справка 1) намалява и през 2016 г. достига най-ниско средно ниво. През тази година двете програми подкрепят проектите със средна сума от 6913 лв. на проект, което е около 1/3 от необходимото финансиране. Повече от 30% от необходимия за продукциите ресурс идва от самите участващи под формата на незаплатен труд и/или дарения, безвъзмездно отдаване под наем на лично имущество. Най-често самите артисти се заемат и с администрирането и мениджмънта на проектите поради невъзможността да заплатят на мениджъри, които да вършат това. **„Финансовата неизгодност“ на сцената води до депрофесионализация и демотивация и като пряко следствие - до изтичане на талант в други сфери на дейност или в чужбина.**

Само за първата половина на 2016 г. запитаните експерти от фокус групата изброиха над 25 професионални **международни форума извън България** (конференции, срещи, резиденции, фестивали), в които са участвали професионалисти от свободната сцена на София. Имайки предвид ресурсите на тази сцена, резултатите от дейността ѝ са впечатляващи и се обясняват с изключително силна вътрешна мотивация на екипите, талант, както и с добра професионална подготовка и развити експертни знания и умения. Поради факта, че организациите не планират стратегическото си развитие, защото нямат яснота за финансирането си за следващата година, **международните партньорства, които традиционно имат по-дългосрочен планировъчен период са трудно осъществими и потенциалът, с който разполага сцената в тази област не може да бъде развит**⁸. Ефект от международните партньорства е разширяването на пазара за продуктите на свободната сцена, участието в международния театрален контекст и представянето на София и страната в него, обменът на добри практики и знания, които развиват таланта и капацитета. **Неизползването на този потенциал оцелява гражданите и столицата в посока международно признание за София като място за творческа изява и иновации в областта на изкуствата и творческите бизнеси.** За разлика от София други градове, като Клуж в Румъния или споменатата вече провинция Баден-Вюртенберг в Германия (виж бележка 3), включват свободната творческа сцена като **стратегически партньор в своите регионални политики за развитие в посока иновации и творческо предприемачество.**

⁸ Само АСТ Фестивал за свободен театър всяка година посреща между 10 и 20 чуждестранни гости от сферата на изпълнителските изкуства. Вече споменатата есенна пленарна среща на световната мрежа за изпълнителски изкуства IETM, проведена през 2014 г. в рамките на АСТ Фестивал за свободен театър в София, генерира потенциал за множество партньорства. Освен това част от творците от сцената в града работят или са работили и в чужбина, имат силна международна партньорска мрежа и/или са част от международни мрежи в сферата на театъра. В момента този наличен потенциал за обмен и копродукции и съответно чуждестранни инвестиции в творческата сцена на София не се използва достатъчно поради липсата на необходимите финансови и инфраструктурни условия, както и поради недостатъчния капацитет и ресурс в сферата на мениджмънта и маркетинга на полето.

снимка: архив на екипа

„Влиянието на гама-лъчите върху лунните невени” от Пол Зиндел. Награда ИКАР 2015 г. за режисура на Марий Росен и за главна женска роля на Ана Вълчанова. Продуцент: Център за неформално образование и културна дейност - АЛОС

Устойчивите продуциращи ядра в града през последните години са между 30 и 45, около половината от тях работят в сферата на театъра за деца. Най-често това са организации, регистрирани по Закона за юридическите лица с нестопанска цел (64% от попълнените анкетата), но също и отделни физически лица, а в по-редки случаи и юридически лица, регистрирани по Търговския закон. Това показва, че този вид инициатива е типична за самоорганизираща се сфера с дейност в полза на обществото и на София.⁹ Самите организации обаче извършват дейността си в сферата (с редки изключения) периодично и непостоянно. Активизират се, когато изпълняват проект, и са пасивни, докато намерят финансиране за следващия. Поради липсата на подкрепа за развитие на капацитета на продуциращите компании и за покриване на техните административни и организационни нужди, **ясно видим дефицит на софийската свободна сцена е професионалният мениджмънт и маркетинг, което засяга и**

⁹ Справката от кандидатстващите за подкрепа проекти към Столична програма „Култура” в направление „Сценични изкуства” също показва, че през 2016 г. над 57% от тях са подадени от неправителствени организации с нестопанска цел (35 бр.), 34,4% от търговски дружества (21 бр.). Тази тенденция е трайна в програмата.

международните изяви. Според анкетата едва 12% от финансирането за дейност на сцената идва от чуждестранни организации и/или бизнес, а 42% от анкетиранияте творци участват в международна дейност. Това показва, че **в София концентрацията, конкуренцията и качеството на творчески капитал в областта на театралното изкуство надхвърля потенциала на града да го използва.** Това се дължи също на липса на условия за изява в областта на творческия мениджмънт и за развитие на обещаващи творчески предприемачества.

Концентрацията на артисти в столицата позволява на сцената да се очертае като отделна територия, а практиците, предпочели да работят в нея, обменят помежду си информация и опит, конкурират се за по-високо художествено качество, споделят ресурси, партнират си и могат да изграждат заедно аудитории. Може да се каже, че в града вече е започнала да се образува неформална творческа екосистема, която, макар и твърде малка и крехка, има потенциал да се развие, ако бъде подкрепена навреме и по правилния начин от публичния сектор.

Хроничният недостиг на финансов ресурс за организационно развитие и на общински пространства за работа, отворени към некомерсиални инициативи в областта на изкуствата, се проявява като траен дефект в тяхната дейност, особено при **задържането и развитието на професионални екипи.** Вследствие на това полето е фрагментирано и не разполага с **устойчива платформа, която да осигури условия за видимост на процесите и динамиките** в него. Едно усилие да се придаде устойчивост на полето е активността на създадената през 2009 г. Асоциация за свободен театър - АСТ, която действа като обединител на интересите на по-голяма група творци и продуциращи колективи. АСТ работи за подобрене на средата за работа, но при изпълнението на своята основна дейност – застъпничество пред публични институции, консолидация на полето - АСТ също е пряко засегната от липсата на структурна подкрепа и това често застрашава съществуването на организацията и силно ограничава възможностите ѝ за активност и резултатност. Именно това е причина през 2016 г. АСТ да инициира в партньорството с общинската власт три проекта, насочени към решаването на най-спешните за цялата софийска независима сцена проблеми.

3 Споделяне

В периода 2014 – 2016 г. повечето продуциращи организации успяват да реализират само една творческа продукция на година поради ограниченията на финансиращите програми, недостига на капацитет и вътрешна стабилност на професионалните екипи, липсата на достъпни и подходящи пространства за работа. Както вече беше отбелязано, основните източници, на които сцената разчита за финансиране на дейностите си, са само два - Столична програма „Култура” (СПК) и конкурсните сесии на Министерство на културата (МК) с по една сесия годишно за проекти със срок за реализация до края на годината. Това често налага *избор между обучителен форум, творчески проект или фестивал, защото кандидатите не могат да участват с повече от един проект в една програма*¹⁰. Средната финансова стойност за реализация на малка театрална продукция (2 - 5 изпълнители) е между 17 000 и 23 000 лв. И двете финансиращи програми подкрепят проектите през последните три години средно със суми между 6590 – 8378 лв. в стремежа си да подкрепят по-голям брой стойностни предложения, „макар и с

¹⁰ Министерство на културата има отделна сесия само за фестивали.

малко”. **Финансиращите програми в момента ограничават активността на сцената както финансово, така и времево, съсредоточавайки подкрепените от тях събития в рамките на няколко месеца и не подкрепяйки събития, случващи се между декември и март.** При наличните условия това застрашава качествена реализация на подкрепените продукции, обрича свободната сцена на малки по мащаб продукции, като по този начин я ограничава в творческия ѝ замисъл.

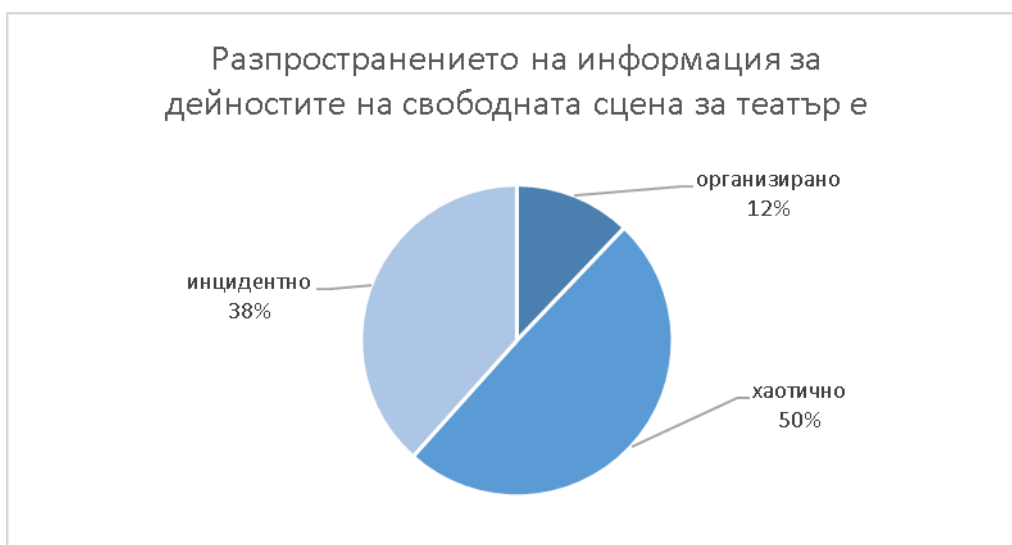
По данни от фокус групата представленията се играят най-често между 7 и 12 пъти пред публика със средна възраст 25 години или детска публика (за част от куклените продукции, които често се играят повече пъти, тъй като обикновено изискват по-малко ресурс). Всяко изиграване пред публика изисква допълнителен ресурс, който не се покрива от „проектния принцип на финансиране“. Приходите от продажбата на билети не могат да осигурят достатъчно финансов ресурс за тези разходи (хonorари на артистите, техническо обслужване, наем за техника и зала, разгласа) заради спецификата на това изкуство, некомерсиалната насоченост на продукцията и капацитета на пространствата, до които има достъп (най-често 40-80 места)¹¹. Това е една от причините **продукциите да имат сравнително кратък живот, независимо от потенциала им да достигнат до повече публика.** (Красноречив пример за това са номинираните за награди независими продукции, които не винаги разполагат с ресурс, за да се изиграят пред журито, и понякога се представят като видеопрожекции.) Трудният достъп до специализирана театрална инфраструктура пречи и на **възможността за развитие на нови публики.** Нетрадиционните места за представяне понякога са част от творческия замисъл, но често са и следствие от липсата на подходящи оборудвани и достъпни за сцената места за изява. Всяко сценично събитие на непригодено за това място изисква допълнителен ресурс, който организациите трудно могат да осигурят - специфична и по-мощна разгласа, както и адаптация на пространството и техническо оборудване за всяко свое представяне. Театърът е живо изкуство и постиженията на свободната сцена в София изчезват с последното изиграно представление поради недостиг на ресурс за анализ и архив. **Растящият брой подкрепени проекти на свободната театрална сцена свидетелства за повишаване на качеството на кандидатстващите предложения** (вж. Справка 1). **Намаляващата субсидия за отделните проекти, от друга страна, показва недостатъчен ресурс на основните финансиращи програми да поемат съществуващия потенциал на сцената, което спира нейното развитие и застрашава реализацията на продукцията ѝ.**

Свободната сцена работи в силно затруднени условия, което я прави неконкурентоспособна на „пазара на изпълнителски изкуства“ в София в сравнение с комерсиални структури с „развлекателна“ дейност и спрямо останалите субекти, които са обект на обществено финансиране. В настоящите условия свободната сцена за театър в София има ограничена публика при значително нарастващ интерес от страна на аудиторията, която следи изявите ѝ. Трудният достъп до обезпечени с ресурс общински пространства за работа и

¹¹ В момента в столицата има две сцени, на които се представя редовно свободен театър – Център за култура и дебат „Червената къща“ (60 места) и създадената през 2015 г. в НДК сцена „ДНК – пространство за танц и перформанс“ (80 места). Цените на билетите са между 8 и 12 лв., а приходите се делят обикновено по равно между приемащото пространство и артистичната група. За сравнение – средната цена на билетите за продукция на общинските театри за 2015 г. е 7,60 лв. (вж. Справка 1).

изява в града е сериозен проблем за развитието на свободната театрална сцена. За да е конкурентна на „пазара на изпълнителски изкуства“ в София, свободната театрална сцена има нужда от улеснен достъп до специализирана театрална инфраструктура – за репетиции, но и за представяне - с техническо оборудване, и с постоянен административен и организационен персонал, с действащи канали за продажба на билети на каса и „онлайн“ и пр. Това би изградило по-равностойно положение при производството и разпространението на продукцията и ценообразуването на стойността на билетите. Достъпът на публиката до културните продукти и услуги на сцената също ще бъде улеснен, както и международните копродукции и дейности.

Резултат от анкетата за сфера ТЕАТЪР

1.3 Потенциал за развитие на свободната сцена за ТЕАТЪР

Свободната творческа сцена според фокус група Театър има следните **силни страни и среща следните основни предизвикателства, които пречат на разгръщането на творческия потенциал, с който градът разполага:**

Силни страни и потенциал за развитие на свободната сцена за театър		
Талант	Технология	Споделяне
свобода за <i>експеримент и развитие на таланта</i>	гъвкава (способност за <i>работа в разнообразни условия и формати</i>)	привлича и развива <i>млади артисти от различни жанрове на изкуствата</i>
развитие на <i>естетически стил и език</i>	отворена към <i>интердисциплинарни проекти и междусекторни партньорства</i>	<i>нови текстове и форми, нови естетически езици; привлича млада публика; общува „лично“ със зрителите, често ги въвлича в творческия процес</i>

свобода в подбора на екип, произведения и типа пространство за реализация (сцена или алтернативно пространство)	развива <i>нови организационни и административни модели</i> ;	произведения, които могат да се <i>мултиплицират</i> (платформи, фестивали)
генерира <i>иновативни практики, които развиват театралния език</i>	Оптимизира процеса на администриране и производството	бърза реакция в <i>отговор на обществени казуси и актуални ситуации</i> ; активира връзките с <i>научния, социо-политическия и технологичен дискурс на съвременето</i>
катализира развитието и на институционалната сцена	участва в множество международни платформи и мрежи, част от тях с национално и общинско подпомагане, друга част с чуждестранно; присъства в международния контекст	разнообразява театралното предлагане с <i>изненадващ иновативен продукт и среда за експеримент</i>

Основни предизвикателства пред свободната сцена за театър

Талант	Технология	Споделяне
Изтичане на талант	Невъзможност за растеж и развитие на организациите	Слаба видимост, слаба разпознаваемост
Постоянна <i>заплаха от депрофесионализация и комерсиализация</i> , изтичане на кадри в други сфери, други градове, трудно задържане на екипи защото свободната сцена предлага: - ниско заплащане за висококвалифициран труд; - редки възможности за редовни или продължителни ангажименти; - недостиг на възможности за надграждащо професионално образование за творците и организационните и	<i>Заплахи за развитие на организациите:</i> - недостиг на <i>подготвени кадри</i> от областта на културния мениджмънт, маркетинга, ПР и ресурс за задържане; - силно ограничен достъп до <i>подходящи за сцената пространства за работа</i> (офиси, репетиционни, сцени); - <i>затруднено дългосрочно планиране</i> за подготовка и провеждане на: 1. международни дейности, включително участие по европейски програми и международни	Дългосрочна <i>заплаха от слаба реализация на продукцията</i> поради: - недостиг на <i>продуциращи и съпродуциращи пространства</i> с фокус съвременни изкуства, които: 1. редовно да представят свободната изпълнителска сцена, като работят продължително за нейното развитие и разпознаване; 2. да изграждат постоянна аудитория, 3. да спомагат за формирането на европейски критерии за качество и среда за обмен

<p>административни кадри; - ограничени възможности за съизмерване с европейския професионален контекст в сферата; - ограничен хоризонт за професионално развитие на отделни творци и артистични формации в различни стадии на кариерния си път</p>	<p>фондове 2. дейности с национален обхват, по-мощни инициативи, 3. дейности по привличане на партньори и допълнителни ресурси; бизнес и др. - труден достъп до необходимия ресурс за съфинансиране по изискванията на европейските програми</p> <p><i>Дългорочна заплаха от спад в качеството на продукциите поради:</i></p> <p>1. Липса на финансиране за някои от етапите на реализация на продукцията (подготовка и разпространение), системно частично финансиране на дейностите и вследствие неравномерен напредък работен процес („от проект на проект“) на организациите;</p> <p>2. липса на подкрепа за <i>организационни и административни дейности</i></p>	<p>на добри практики - труден достъп до <i>сцени, подкрепящи представянето</i>; - липса на програма, която да подкрепя <i>достъпа на публиката до утвърдили се/търсени спектакли/продукти (разходи за наем сцена, хонорари на артисти и обслужващ персонал, материали, техника, реклама, организационни разходи, които не могат да бъдат покрити от приход билети).</i></p> <p>Отсъствие на всякакъв вид <i>систематизирана статистическа или аналитична информация и архив</i> за дейността на свободната сцена, което прави невъзможен задълбочения анализ на нейното развитие, изследването и оценяването на реалния принос, който тя има за развитието на града.</p>
--	---	--

Проблемите на трите аспекта на „творческата сцена“ са взаимосвързани и отчасти се припокриват, което насочва към търсенето на общи стратегически цели и по-комплексни мерки за постигането на развитие в рамки, постижими за политиката на града. Идентифицираният ключов проблем е **НЕУСТОЙЧИВОСТ**. Това означава наличност на съвкупност от **проблеми, свързани с липсата на условия за устойчиво развитие на средата (на таланта, на процеса, на разпространението и споделянето между творци с публики и с аудитории, както и съизмерване с европейския контекст)**. Изразява се в **слаба творческа екосистема със слаба материална и организационна инфраструктура** (пространства, материална база с/без екип, с/без техника, информационна и рекламна обезпеченост). Така се застрашава многообразието на свободната сцена, която да открива, развива и задържа творческия капитал на града.

2. ВИЗИЯ за развитие на свободната сцена за ТЕАТЪР в София

Основна цел на стратегията за развитие на свободния театър е да се търси път към **устойчивост и възможност за разгръщане и задържане на творческия потенциал, подобряване на условията за работа, развитие на публиките и разширяване на пазара за продукти и услуги на свободната творческа сцена.** Време е да се постави начало на позиционирането ѝ в балканския и европейския театрален контекст. Тя вече функционира като част от международния пазар на изкуствата, но не като **притегателен център за копродукции и обмен на технологии, знания и добър опит в тази част на Европейския съюз.** Като столица, политиката на София може да даде добър пример за обществена инвестиция в творческия капитал на града, която да окаже положително въздействие върху множество сфери, свързани с творческата икономика, като креативните индустрии, културния туризъм. Без съмнение преносимите ефекти¹² ще повишат и качеството на живот в града, а той може да даде тон за развитие на процеси, водещи напред страната и региона.

Краткосрочна визия – 2019 г.

- **София разгръща творческия потенциал на свободната сцена и развива талант**

София е заявила категорично волята си да се превърне в творчески град. Общината е извършила поредица конкретни и последователни действия, водещи към реализация на дългосрочна визия, изработена в партньорство с гражданския сектор в областта. Местната власт е започнала да инвестира в развитие на най-иновативния сегмент от практиката в сферата на изкуствата, в **двигателя за развитие на изкуствата като език, естетика, идеи, методология и технология** - свободната творческа сцена. Тя осъзнава тази *инвестиция в разнообразен и привлекателен културен живот в града, увеличаване на младежката аудитория за културни събития и увеличаване на младежката заетост, но същевременно и като стъпка в посока увеличаване на иновативния и творчески потенциал и в сектори извън изкуствата* (творческата икономика, образованието и др.). Община София е подобрила условията за творчески инициативи и изяви на свободната сцена през цялата година. Свободната сцена се развива и увеличава своята аудитория, като въвлича младото поколение в културния процес и увеличава културното потребление на гражданите и гостите на столицата.

- **София утвърждава творческа екосистема**

Условията за работа в сферата позволяват по-**дългосрочно планиране**, а заплащането се е повишило до конкурентни стойности в сравнение с други сфери за сходен труд. От 2018 г. организациите могат да кандидатстват пред общината за подкрепа за целогодишна дейност (подкрепа за **развитие и утвърждаване на организациите**¹³). През 2019 г. е стартирал първият тригодишен грант за подкрепа на развитието на

¹² Виж «Споделена визия Речник на термините» – преносими ефекти

¹³ Позната още като „структурна“ подкрепа - широко разпространен инструмент за подкрепа на организации в сферата на изкуствата, който предвижда подкрепа за основна годишна дейност и развитие на капацитета на организациите – обикновено включва подкрепа на разходи за заплати, хонорари, наем за работни помещения и техника, режийни, за офис консумативи, разходи, свързани с обучение и изпълнение на едногодишната програмна дейност на организацията.

организациите и за реализация на дългосрочни проекти. Създаден е фонд за съфинансиране на **международни и европейски проекти**, които получават 100% от одобрената в съответната конкурсна програма сума на бюджета. Международният обмен в областта на театъра се е активизирал. В сферата навлизат нови **творци, организационни и административни кадри**. Броят на дългосрочно заетите се е покачил, а заетостта на млади кадри в свободната театрална сцена се е повишила. Публиките са устойчиви и интересите им към съвременните изкуства и творчеството нарастват.

- **София споделя талант, технологии и ресурс**

София е разкрила два **продуциращи центъра за съвременни изкуства** по пилотни модели, предложени от творческите организации. Управлението на тези центрове се случва под формата на **партньорство с неправителствения творчески сектор** и води до най-добрия резултат при **обединяване на експертиза и ресурси**, разпознат от инициативите в творческия сектор. Те развиват съвременен мениджмънт в изкуствата и се управляват от коалиция от творчески организации (театър и други изкуства). В тях свободната театрална сцена подготвя, създава и представя редовно продукция съвместно със свободната сцена за други изкуства. Ефектът е, че те осигуряват устойчива творческа среда и възможност за реализация, а също и за обучение на млади творци и на кадри в областта на критиката, мениджмънта, маркетинга и връзките с обществеността. Столична община, с подкрепата на творческия сектор, събира данни за **измерването на ефекта от предприетите мерки**, за корекция на мерките при нужда и контролира хода на изпълнението на стратегията за развитие на свободната творческа сцена на града.

Част от дейността на тези центрове е насочена към **съпродуциране на театрални проекти, провеждане на обучения за артисти и мениджъри**, реализация на различен вид **форуми**, насочени към съвременните изпълнителски изкуства и свободната творческа сцена и публики, резиденции на локални и международни артисти, театрални **изследвания и международен обмен**. Свободната сцена развива и увеличава своята публика и участва в обмена на добри международни практики в сферата на театъра и неговата връзка със социални, научни и пазарни посоки на развитие. **Развитието на двата центъра повишава видимостта, устойчивостта и консолидацията на творческия сектор в града, привлякло е общественото внимание в национален и международен план.**

Дългосрочна визия - 2023 г.

- **София е на картата на свободната сцена за театър и столица за съвременни изкуства в ЮИЕ**

София е продължила инвестициите в развитието на творческия си капитал и се е позиционирала като фактор в сферата на съвременните изкуства и град, насърчаващ творчеството и иновациите на Балканите. **София привлича, развива и споделя талант като част от европейския контекст в сферата на съвременните изкуства и градските политики за развитие.**

Условията за работа в сферата на съвременните изпълнителски изкуства трайно са се подобрили и позволяват на организациите и артистите **по-дългосрочно и добро планиране, кариерно развитие и растеж**. Изградена е **конкурентна среда на пазара за изпълнителски изкуства** с широко участие на неинституционалните инициативи. Като резултат от дългосрочното партньорство между общината и независимите творчески организации, работещи в сферата, се е изградила **стабилна творческа екосистема, стимулираща иновативността**.

Софийската свободна сцена има възможности за обучение и професионално развитие и от тях се възползват млади и утвърдени български и международни творци, критици и културни предприемачи от всички области на изкуствата. Свободната театрална сцена на София предлага привлекателна среда за работа на културни мениджъри, **развива творческия потенциал на гражданите и допринася за устойчив растеж на културния капитал на града**.

- **София оптимизира подкрепата за свободната творческа сцена**

Столична община е увеличила петкратно финансовия ресурс за подкрепа на **инициативи на свободната творческа сцена в област Театър на конкурсен принцип** в сравнение с 2016 г. Той вече достига 750 000 лв., благодарение на което се създава заетост за 500 творци и професионалисти и 30 инициативи в областта на театъра годишно. Вече се изграждат условия за устойчиво **алтернативно финансиране извън общинските субсидии**. Свободната сцена за театър е **атрактивна за инвестиции от страна на бизнеса и международни културни организации**. София се е позиционирала като привлекателен център за реализация на международни копродукции на Балканите и за провеждане на международни форуми и резиденции в областта на съвременните изкуства за ЮИЕ. Това е привлякло чуждестранни инвестиции в сферата (прогнозиран размер за 2023 г.: над 10% от инвестицията на града).

- **София расте със свободната творческа сцена и нейните публики**

Добрият ефект от създадените два общински продуциращи центъра за съвременни изкуства води до създаване на трети. Градът разполага с добре **разпозната от публиката устойчива свободна творческа сцена**, която има три постоянни общински продуциращи локации със собствен профил и съвременен модел на управление. Чрез тях София участва в националния и **международния контекст на съвременните изкуства и политиките, касаещи културното развитие на градовете в Югоизточна Европа**. Продуциращите центрове са стимулирали **работата в мрежа и споделянето на ресурси между организациите от различни видове изкуства, техния международен обмен, а също и интердисциплинарните инициативи и междусекторните партньорства**. Провежданите там образователни инициативи за професионалисти и публика са помогнали за развитието на аудиториите в града и **публиките за съвременни изкуства са се увеличили петкратно в сравнение с 2017 г.** Динамиката на развитието на сцената се следи и анализира, творческите резултати присъстват видимо в града, а художествените постижения на свободната сцена се архивират и са обществено достъпни за научни, естетически и други изследвания.

3. ЦЕЛИ на свободната сцена за ТЕАТЪР в София

3.1. Създаване на привлекателни условия за работа и пълноценно разгръщане на потенциала на работещите в сферата на свободната театрална сцена

- Създаване на условия, стимулиращи работата на творци, културни мениджъри и специалисти в областта на маркетинга и ПР в целия стадий на кариерното им развитие;
- Увеличаване и разнообразяване на предлаганите в града културни продукти и услуги в сферата на живите изпълнителските изкуства през цялата година, в различни локации на града;
- Повишаване художественото качество на продуктите и услугите, предлагани от свободната изпълнителска сцена;
- Стимулиране на иновациите и привличане на талант и нови кадри към сцената, стимулиране нарастването на творческия капитал на града;
- Привличане на творчески изяви на творци от различни възрасти и от различни страни и повишаване мобилността на българските участници в сцената;

3.2. Трайно и видимо позициониране на свободната творческа сцена на културната карта на града, региона и Европа

- Развитие на публиките и улесняване на достъпа до създаваните от свободната театрална сцена продукции;
- Създаване на устойчиви пространства за творчески процес и представяне на резултатите от дейността на свободната изпълнителска сцена;
- Популяризация на постиженията на свободната театрална сцена сред публиката и покачване на интереса на аудиториите към съвременните изкуства;
- Създаване на условия за експеримент и иновации, постигане на значими и видими художествени постижения и възможност за проследимо постъпателно развитие на свободната изпълнителска сцена и съизмерване с европейския контекст;
- Стимулиране на обмена между организациите и творците от различни сфери на съвременното изкуство и обмен между професионалисти и любители с цел развитие на публиките;
- Възможност за обучения на артисти и обучения и стаж на кадри от сферата на мениджмънта, маркетинга и ПР;
- Подобряване на условията за създаване и представяне на международни копродукции.

3.3. Създаване на устойчива творческа среда, повишаване на капацитета и ресурса на творческите организации и създаване на възможности за дългосрочно

планиране на дейността, растеж и развитие, международно сътрудничество и обмен

- Развиване на административния, организационния и творческия капацитет на организациите;
- Създаване на условия за **постоянна заетост в сферата и възможност за създаване** и задържане на управленски екипи и творчески колективи. Повишаване на стандарта на живот на творците и работещите в сферата на свободния театър кадри от областта на мениджмънта, маркетинга и ПР;
- Създаване на възможност за инициране и реализация на многогодишни проекти и инициативи;
- Активизиране на националните и международните партньорства и обмен.

3.4. Разпознаване приноса на свободната творческа сцена за развитието на града

- Прилагане на иновативни политики за повишаване на културния капитал на града, които инвестират в свободната изпълнителска сцена;
- Посредничество на местната власт в инициативи, целящи стимулиране на меценатството и инвестиции на бизнеса в свободната творческа сцена на града.

4. ПРИОРИТЕТИ при изпълнение на целите

4.1. Стимулиране на творческото предприемачество и кариерното развитие на заетите в свободната изпълнителска сцена.

4.2. Стимулиране на търсенето и предлагането на високо художествено качество и иновации; интерес и познаване на съвременните изкуства и тяхната връзка с общество, наука, технологии и качество на живот.

4.3. Насърчаване на партньорството между местната власт и творческия сектор за ефективно използване на ресурсите на града с цел трайно подобряване на неговия имидж в национален и международен план.

4.4. Развитие на София като град на творчество и иновации.

5. ПРЕДЛОЖЕНИЯ ЗА МЕРКИ И ДЕЙНОСТИ В ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ЦЕЛИТЕ

5.1. Оптимизиране на общинската подкрепа на конкурсен принцип за реализация на театрални проекти от независими творчески организации - увеличаване на средствата и разнообразяване на инструментите, така че да обхванат целия жизнен цикъл на произведението и цялата траектория на развитие на таланта

А) Действия за постъпателно увеличение на финансирането за свободни театрални проекти

- увеличение на общия бюджет и увеличаване на подкрепата за отделните проекти, отпускана за дейности на свободната театрална сцена на конкурсен принцип в рамките на годината (за реализация на артистични продукции, обучителни и образователни форуми, фестивали, резиденции, международни дейности и копродукции и др.);
- водеща роля на общината при създаване на устойчиви механизми за набиране на допълнително финансиране (*примери: Фонд за иновации в културата; стимулиране създаването на международни копродукции в София; въвеждане на процент данък за култура за хотелиерите, който влиза в общински фонд по примера на гр. Берлин; създаване на стимули за бизнеса, подпомагащ създаването на културни продукти - безплатни паркоместа, места за реклама, собственост на общината, преференциални цени за наем при ползване на обществени площи, опрощаване на част от данък сгради или данък смет, учредяване на награда за меценатство и др.*).

Очакван резултат:

- увеличаване на подкрепата за отделните проекти, което води до по-качествени инициативи, повече признание от професионалната критика - трикратно увеличение до 2019 (510 000 лв.); петкратно увеличение до 2023 г. (750 000 лв.);
- разнообразяване на източниците на финансиране, увеличаване на подкрепата за развитието на свободната сцена.

Б) Оптимизация на инструментите за подкрепа (ръководена от работна група съвместно със свободния творчески сектор)

- въвеждане на редовна **втора** сесия на Столична програма „Култура” (за дейности юли - март) и разделяне на финансирането за създаване на нови произведения от финансирането за реализация на форуми, фестивали, резиденции и междусекторни¹⁴ и интердисциплинарни¹⁵ инициативи;
- въвеждане на допълнителни програми за подкрепа на:
 - **подготвителна фаза** на проучване и събиране на материал (веднъж годишно);
 - възстановяване и **разпространение** на продукцията в града и извън него;
 - **минипроекти и дебюти** (два пъти годишно) с олекотена процедура за кандидатстване;
 - увеличение на подкрепата за **международен обмен** и копродукции в областта на театъра (прагът за максимална подкрепа се покачва до 50 000 лв.);
 - насърчаване на творческите резиденции (международни и местни), участията в обучителни форуми и стажове през програми за мобилност – поемане на разходи за настаняване и дневни на артисти и експерти;
 - дейности, свързани с **образование** на творци и публики.

В) Създаване на възможност за съфинансиране на по-големи проекти (на стойност над 60 000 лв.), финансирани частично по европейски програми или от други чуждестранни донори/организации/програми/грантови схеми

Очакван резултат:

¹⁴ Инициативи, които съчетават различни сектори (например изкуство и наука, изкуство и образование).

¹⁵ Инициативи, които съчетават различни видове изкуства (например литература и музика).

- увеличаване на средствата, които градът влага в свободни театрални проекти, избрани на конкурсен принцип (трикратно до 2019, петкратно до 2023 г.);
- увеличаване на годишна база чрез процентен коефициент на инвестицията, с която общината съфинансира инициативите на свободната театрална сцена и приближаването му до 100% от исканата сума;
- привличане на нови предприемачи;
- поява на нови «кратки» формати и малки проекти в градска среда
– 2019 г. – реализация на първите подкрепени проекти по съфинансиращия фонд за европейски и други международни програми (1 - 2 подкрепени проекта със 150 000 лв.). До 2023 г. благодарение на фонда се реализират ежегодно 2 - 3 по-големи международни проекта със съфинансиране от страна на общината (на обща стойност 300 000 лв.).

Очаквани дългосрочни ефекти:

- увеличаване броя на ангажираните творци и задържане на талант и професионални екипи от работещите в сферата с повишаване на търсенето и на нивото на възнаграждение за висококвалифициран труд;
- разширяване на обхвата като количество и видове публики в нови територии и в качествени категории като възрастови, езикови и др.;
- завършен цикъл на представяне и разпространение на продукциите (с максимален за съответните продукции брой на изиграванията и места на представяне);
- увеличен брой реализирани международни проекти;
- повече и конкурентни дебюти;
- значим брой публикации и отразявания в медиите;
- повишаване броя на реализирани инициативи от отделните организации за една година;
- размер на привлечени средства от чуждестранни източници, брой изяви извън София и България.

5.2. Развитие на инфраструктура, развитие на творческа среда и публика

А) Инвестиции в създаване на продуциращи центрове, управлявани в партньорство с неправителствения творчески сектор, които предлагат:

- а) репетиционни зали, пространства за представяне на продукцията на независимата изпълнителска сцена;
- б) административен, организационен, технически персонал;
- в) техническо оборудване;
- г) постоянна програма с фокус съвременни изкуства - продукции, форуми, образователни инициативи и международни сътрудничества;
- д) съвременен подход в мениджмънта на съвременните изкуства и подходи за генериране на допълнителни средства за развитие на дейността на централите.

Б) Инвестиции в създаване на база данни за сцената и архив на продукциите, реализирани от свободната театрална сцена, и инициативи за насърчаване на професионалната театрална критика, управляван в партньорство с неправителствения творчески сектор.

В) **Инвестиции за възстановяване на българския офис на Международния театрален институт (ТИ) или за създаване на друг офис за международна дейност** в един от двата центъра с осигурен годишен бюджет за базова издръжка от Столична община.

Очакван резултат:

- до 2019 - създаване на **два знакови за столицата продуциращи центъра за съвременно изкуство** с присъствие на изпълнителската сцена (в сградата на ОКИ Средец и в сградата на бившата Топлоцентрала на НДК). Издръжката на базовата част от програмата на пилотните модели на центрове се осигурява от Столична община, като мениджърският екип е мотивиран да набира допълнителни средства, с които обогатява и повишава качеството на предлаганите от центъра културни продукти и услуги;
- до 2023 г. - стартиране на **трети творчески център** (пр. ОКИ Красно село);
- разкриване на над 30 нови работни места в сферата на творческото предприемачество, повишаване на процентната заетост на творците на временни договори;
- три премиери годишно, продуцирани от всеки от центровете;
- редовно предлагане на консултативни и образователни инициативи за подобряване на знанията и уменията на любители и професионалисти;
- нови места за стаж и практика;
- създаване на (минимум) един отдел, работещ постоянно за международното сътрудничество в сферата на изпълнителските изкуства;
- постъпателно увеличаване броя на зрителите и ползвателите на центровете до пълен капацитет от 30 000 годишно;
- активно отразяване в специализираната критика, номинации и награди за творчески постижения;
- проследим ефект от участия във фестивали;
- постепенно увеличаване на размера на допълнително привлечените от центровете средства, които се влагат в дейност, свързана с творчество, от което следва активизиране на дейността.

5.3. Въвеждане на дългосрочно подпомагане на дейността на организации, работещи в сферата на свободната изпълнителска сцена

А) Въвеждане на подкрепа за утвърждаване на организации (творчески колективи, продуциращи организации, пространства с фокус свободна театрална сцена) с продължителност **една година** – подкрепа на творческата работа и/или на мениджмънта, администрацията и маркетинга.

Б) Въвеждане на подкрепа за утвърждаване на организации (творчески колективи, продуциращи организации, пространства с фокус свободна театрална сцена) с

продължителност **три години** – подкрепа на творческата работа и/или на мениджмънта, администрацията и маркетинга.¹⁶

Очакван резултат:

- *постъпателно увеличаване на броя организации с целогодишна активност;*
- *увеличаване на броя неправителствени организации в сферата, които поддържат постоянен персонал (2019 г. - 5 организации, 2023 г. - 10 организации);*
- *увеличение на размера на допълнително привлечени за дейност средства;*
- *покачване на броя на международните инициативи и сътрудничества, участията в международни мрежи, иницизирането и участието на международни форуми;*
- *подобряване на управлението на организациите и развитие на техните аудитории.*

5.4. Дейности, свързани с измерване на ефекти, и анализ

- измерване и **анализ на въздействието на сектора върху културните и творчески индустрии**, върху публиките, международния обмен на творци и произведения на изкуството, върху имиджа на града в национален и международен контекст, преносими ефекти върху културния туризъм и качеството на живот на гражданите;
- измерване и анализ на процесите в областта на свободната театрална сцена;
- мониторинг на изпълнението на стратегията и анализ на въздействията от предприетите мерки).

Очакван резултат:

- *до 2019 г. – събиране на данни и ежегоден анализ на дейностите на свободната театрална сцена, оценка на резултатите от предприетите от градската управа мерки за подпомагането ѝ;*
- *до 2023 г. – достъпен за граждани и организации ежегоден анализ на приноса на свободната творческа сцена към развитието на творческата икономика на града, данни за въздействието ѝ върху други сфери и мотивиране на инвестициите на града в нея.*

6. ФИНАНСОВА РАМКА

6.1. По действие 5.1. **Оптимизиране на общинската подкрепа на конкурсен принцип за реализация на театрални проекти от независими творчески организации**

А) Увеличение на бюджета за конкурсни сесии в областта на театъра - до 2019 г. - 510 000 лв; до 2023 г. - 750 000 лв.

Включва:

¹⁶ Препоръчителна грантова схема: Подкрепа от по 20 000 лв. за една година на три организации, кандидатстващи с програма. На следващата година те имат право да кандидатстват за тригодишна подкрепа (2 организации могат да я спечелят) или отново за едногодишна. Първа покана за кандидатстване - март 2017 г.

- подкрепа за реализацията на нови произведения и финансирането на форуми, фестивали, резиденции и междусекторни инициативи в съотношение 3:2
2017-2019 - 153 000 лв. за продукции – 102 000 лв. за форуми - **общо 255 000**
2019-2023 - 225 000 лв. за продукции – 150 000 лв. за форуми - **общо 375 000**

- програма за подкрепа на възстановяване и **разпространение** на продукцията и за подготвителна фаза на **проучване** и събиране на материал (веднъж годишно)
2017-2019 - 40 000 лв.
2019-2023 – 55 000 лв.

- програма за подкрепа на **минипроекти и дебюти** (два пъти годишно) с олекотена процедура за кандидатстване
2017-2019 - 30 000 лв.
2019-2023 – 45 000 лв.

- увеличение на подкрепата за **международен обмен и копродукции** в областта на театъра 2019 г. (горен праг 50 000 лв.)
2017-2019 - 120 000 лв.
2019-2023 – 200 000 лв.

- програма «Мобилност»
2017-2019 - 65 000 лв.
2019-2023 – 75 000 лв.

Б) Фонд за **съфинансиране на европейски проекти** - през 2019 г. – първи подкрепени проекти със 150 000 лв.); 2023 г. подкрепа с 300 000 лв.)

6.2. По Действие 5.2. **Инвестиции в инфраструктура, развитие на творческа среда и публика**

А) Продуциращите центрове инвестират по 60 000 лв. годишно в проекти в сферата на театъра (ОКИ Средец отваря през 2017 г.; Теплоцентрала - 2018 г.)

Б) 30 000 лв. годишно за поддръжка на международен офис за театрална дейност от септември 2017 г.

В) 50 000 годишно за образователни инициативи за развитие на професионалисти и публики

6.3. По действие 5.3. **Дългосрочно подпомагане** на дейността на организации

А) от 2018 г. - 60 000 лв. годишно

Б) 2019 г. – 40 000 лв., 2020 г. - 80 000 лв., 2021-2023 г. – 120 000 лв. годишно

СПРАВКА - Обществено финансиране на свободни театрални продукции и събития в София за периода 2013-2016 г.

Анализ на финансирането на свободната театрална сцена

Фокус група Театър дефинира като основни източници за финансиране на свободната театрална сцена в София Столична програма „Култура” (СПК) и конкурсните сесии на Министерство на културата (МК). Само едно събитие е получавало досега подкрепа от Календара на културните събития на столична община (АСТ Фестивал за свободен театър през 2014 и 2016 г., подкрепен съответно с 25 000 лв. и 10 000 лв.), затова този източник няма да бъде разглеждан. Това е единствената публична подкрепа, до която имат достъп независимите организации за реализация на театрална дейност. И двете програми подкрепят само разходи по дейности, свързани с реализацията на конкретен артистичен проект или форум в рамките на календарната година. Ще разгледаме резултатите им за последните три години, за да видим какъв е основният финансов ресурс на полето в анализирания период.

За СПК правим уточнението, че през 2014 г. „Направление 1. Мултижанрови проекти, свързани с културата на София” (с бюджет 100 000 лв. през 2013 г.) отпада или точно се разпределя по всички останали направления. Така всички фестивали, семинари, форуми отиват в съответните си жанрови направления според изкуствата, към които най-много се отнасят (съответно театър, музика, танц, визуални изкуства, литература). През 2013 г. „Направление 2. Театър и цирково изкуство” е разпределило 131 000 лв. на първа сесия на програмата за създаване на артистични продукти. От таблицата виждаме, че на практика от 2014 г. насам тази програма е намалила подкрепата си за създаване на артистични театрални продукции.

За МК уточняваме, че сесиите се провеждат по различно време, между май и септември, проектите трябва да завършат до декември, а през 2015 г. сесия за подкрепа на театрални проекти на независими организации не беше обявена.

Подробна таблица 2014-2016

Година	публична институция	фестивали и форуми	артистични проекти	отпуснати средства	брой проекти, идентифицирани като свободни творчески проекти на град София	общ размер на субсидията	забележки	иска на сума	обща стойност на проектите

сесии на министерство на културата (разгледани са само софийските проекти)										
201 4	МК38	фести вали		47000	6	120000	Подкрепа средно 21,6% от исканата сума	2168 82	31755 7	
	МК39		артист ични проект и	90000	18	100000	Подкрепа средно 41% . от исканата сума	2183 80	33872 5	
отпуснати средства общо от МК за 2014 за свободни театрални проекти				13700 0			искано финансиране МК 2014	4352 62		
201 5	МК 40	фести вали		31900	7	80000	Подкрепа средно 39%	8142 3	27630 6	
отпуснати средства общо от МК за 2015 за свободни театрални проекти (само фестивали)				31900			искано финансиране МК 2015 (само фестивали)	8142 3		
201 6	МК 41	фести вали		16700	6	100000	Подкрепа средно 20,5%	8124 0	33871 2	
	МК42		артист ични проект и	92000	17	100000	Подкрепа средно 43% от исканата сума	2131 43	43345 3	
отпуснати средства общо от МК за 2016 за свободни театрални проекти				10870 0			искано финансиране МК 2016	2943 83		
Столична програма Култура										
201 4	СПК Театър	фести вали		64348	6	160000	финансирани със средно 41% от исканата сума	1674 71	29263 8	
			Артист ични проект и	48778	6			1044 35	29828 9	
	СПК Копродукци и		Артист ични проект и форум и	13580	1	60000	финансиран и със средно 91% от исканата сума	1458 0	11438 0	
				20420	2	2286 5		54050		
отпуснати средства общо от СПК за 2014 за свободни театрални проекти				14712 6			искано финансиране СПК 2014	3093 51		

2015	СПК Театър	фестивали и форуми	Артистични проекти	39000	5	169999	Одобрени 23 проекта, финансирани със средно 33% от исканата сума	1377 999	21407 37
	СПК Културни диалози	форум	Артистични проекти	83779	10		18 подадени проекта, одобрени 8, подкрепени с 70% от исканата сума	2844 11	79451 4
отпуснати средства общо от СПК за 2015 за свободни театрални проекти				147779			искано финансиране СПК 2015 на програми 1,7	1662410	
2016	СПК Театър	фестивали и форуми	Артистични проекти	57000	6	170000	финансирани 23 проекта от постъпили 61. Подкрепата е в рамките средно на 15.06 % от исканата сума по проектите.	1128 556	19926 20
	СПК Културни диалози	форум	Артистични проекти	100000	15		Постъпили 10 проекта, финансирани 5, подкрепа 87% от исканата сума	1412 09	25377 8
			Артистични проекти	16180	1	75000			
			Артистични проекти	32055	2				
отпуснати средства общо от СПК за 2016 за свободни театрални проекти				205235			искано финансиране СПК 2016 в програми 1, 7	1269765	

Ако обобщим резултатите от таблицата, получаваме следното:

обобщения 2014-2016				
година	общо отпуснати средства за свободната театрална сцена в София от сесиите на МК и СПК	брой подкрепени проекти	сума	средна сума на проект
2014	общо за фестивали и нови продукти	39	284126	7285

2015	общо за фестивали и нови продукти	24	179679	7486
2016	общо за фестивали и нови продукти	47	313935	6679
2014	за създаване на нови продукти 25	25	152358	6679
2015	за създаване на нови продукти 10	10	83779	8378
2016	за създаване на нови продукти 34	34	224055	6590
2014	за фестивали и форуми	14	131768	9412
2015	за фестивали и форуми	14	95900	6850
2016	за фестивали и форуми	13	89880	6913

Виждаме, че публичната подкрепа за свободната сцена има силен спад през 2015 г., което силно се отрази на продуктивността. Според фокус групата през тази година имаме значително по-малко продукции – едва 60% от обичайното количество. Анализът показва още, че макар като обща стойност подкрепата през 2016 г. да е нараснала в сравнение с 2015 и 2016 г., финансирането за отделните проекти е намаляло. Сумата, с която програмите подкрепят проектите, е около 30% от необходимата, което води до множество артистични и организационни дефицити и застрашава сериозно качеството и реализацията на продукцията.

Можем да получим ориентир за числото продукции и по кандидатствали за участие в АСТ Фестивал за свободен театър през годините:

- “Пето измерение“ 2015
29 получени предложения (отворен за продукции, създадени след 2013)
- “Space for change” // “Място за промяна” част от Срещата на международната мрежа за съвременни изпълнителски изкуства IETM в София 2014
45 получени предложения (отворен за продукции, създадени след 2005)
- “Добавяне на стойност” 2013
18 предложения за създаване на преформативни акции и 24 спектакъла включени в културния афиш на Програма „Ноември - месец на свободния театър“ (нови продукции, включително на Учебните театри към НБУ и СУ)
- “Две” 2012
33 получени предложения (отворен за продукции, създадени след 2010)
- “Яйца от свободни кокошки” 2011

29 получени предложения (отворен за продукции, създадени след 2009)

За сравнение можем да приложим таблица за дейността и бюджета на общинските театри през 2015 г.:

ОБЩИНСКИ ТЕАТРИ

Период на отчитане 01.01. - 31.12.15 г.

Общински театър	Бр. зали	Численост персонал	места	Брой премиери	Брой представления	Брой зрители	Средна цена на билет	Приход и от билети	Субсидия от общината
Театър „София“	2	Творчески и 28 администр. р. 9 Технически и 64	363 49	3	230	50 933	6.12 лв.	319 066 лв.	1 285 000 лв.
Театър „Възраждане“	1	Творчески и 7 администр. р. 7 Технически и 7	100	3	379	26 466	7.77лв.	205 543 лв.	446 100 лв.
МГТ „Зад канала“	1	Творчески и 22 администр. р. 7 Технически и 31	201	5	220	32 310	11.64 лв.	376 092 лв.	793 255 лв.
Столичен куклен театър	2	Творчески и 26 администр. р. 15 Технически и 36	254 202	6	469	45 942	4.85 лв.	222 756 лв.	917 817 лв.
ОБЩО	6	259	1169	17	1298	155 651	Средна цена на билет	1 123 457 лв.	2 996 518 лв.

							а 7,60 лв.		
--	--	--	--	--	--	--	---------------	--	--

Общо финансиране за театър (субсидия за общински театри + сесия на СПК) през 2015 г.

$2\,996\,518 + 170\,000 = 3\,166\,518$ лв.

Броят премиерни представления на свободната театрална сцена за 2015 г. (годината с най-малко публично финансиране за свободни продукции) според данните само от подкрепените по СПК проекти е 10 нови театрални продукции.

Оттук следва, че отпуснатото от общината финансиране за свободните театрални проекти и продукции (включително форуми и фестивали) през 2015 г. е 4,6% от общото финансиране за театрална дейност в града. Имайки предвид факта, че свободната сцена няма достъп до общинска театрална инфраструктура (зали за репетиции и представяне, техническо оборудване, постоянно работещ административен и организационен персонал, каси за продажба на билети и пр.), настоящата ситуация поставя сцената в неравностойно положение при производството и разпространението на продукцията и ценообразуването на стойността на билетите. Достъпът на публиката до културните продукти и услуги на свободната сцена също е затруднен в сравнение с достъпа до продукциите на общинските театри.